

Osnove Visia

Kako da:

- otkrijete šta je novo u Visiu 2002
- instalirate Visio
- shvatite Visio prozor

Ova glava pokazuje vam kako da instalirate Visio i upoznaje vas sa njegovim osnovnim karakteristikama i izgledom glavnog prozora. Naučićete kako da instalirate i podesite ovaj program i da spoznate razne mogućnosti i osobine Visia.

Šta je Visio?

Visio je aplikacija za crtanje koja vam pomaže da lako napravite poslovne dijagrame koji profesionalno izgledaju. Visio iz Microsoft korporacije dolazi u dve verzije: Standard i Professional. Ova knjiga pokriva obe verzije, ali se fokusira na Visio Standard. Professional verzija zasniva se na standardnoj, kojoj je jednostavno dodato još mogućnosti i osobina.

NAPOMENA

Cela knjiga pokriva osnovne teme, a Glave 10 i 11 posebno pokrivaju Visio Professional.

Visio Standard sadrži tucе šablona i stencilsa (kolekcija oblika) da bi vam olakšao crtanje sjajnih dijagrama, kao i da bi se automatizovalo rutinsko crtanje detalja koji se ponavljaju. Professional ima više dodatnih funkcija koje su od pomoći kod uobičajenih poslovnih zadataka, a i od velike je pomoći inženjerima i građevincima u izradi detaljnih planova.

NAPOMENA

Zbog pojednostavljenja, kroz ovu knjigu Visio Standard zvaćemo prosto Visio. Professional verziju spominjaćemo kao Visio Professional.

Šta je novo u Visiu 2002?

Najnovija verzija Visia, Visio 2002, sadrži više novih i poboljšanih osobina u odnosu na prethodne.

Poboljšanja i dodaci u tipovima crteža

Visio je naporno usavršavan da bi vaši crteži bolje izgledali i da biste lakše radili sa drugim tipovima dijagrama. Evo samo nekih primera osobina koje su poboljšane:

- Organizacioni dijagrami sada izgledaju sređenije, imaju bolje izveštaje, lakši su za pregledavanje i dozvoljavaju vam da menjate prikazana polja radi više informacija.
- Timeline i Gantt dijagrami lako međusobno unose i izvoze informacije. Mogu se, na primer, koristiti informacije iz Timelinea da bi se napravio Gantt dijagram, i obrnuto.
- Kolekcija oblika Office Layout sadrži više oblika nego ikada dosada. Oblici imaju poboljšano pomeranje i opcije koje su dostupne u meniju, u koji se ulazi desnim tasterom miša kada je pokazivač iznad bilo kog od oblika.
- Dodate su 3D direkcione mape. Ovo vam omogućava da izradite prikladno obojene direkcione mape, koje se mogu primeniti na male prostorije i ostale lokacije, za koje se traži detaljna dokumentacija.

Visio 2002 Professional sadrži i tuce ažuriranja. To se najviše primećuje pri dodavanju većine informacija iz ranijih Visio Technical verzija. Visio 2002 ima i poboljšano mapiranje Web prezentacija i izuzetno proširenu podršku za razvoj softvera. Takođe, moduli za planove zgrada i procesni inženjering u mnogome su prošireni i poboljšani.

Tesnija integracija sa paketom Microsoft Office

Visio je sada deo familije Microsoft proizvoda, što donosi blagodat mnogo tesnije integracije sa Office proizvodima. Visio 2002 ima novi Office 10 izgled, uključujući i menije koji imaju iste opcije za individualna podešavanja, što čini Office lakšim za učenje.

Takođe, Visio deli zajedničke funkcije sa Officeom. Možete iskoristiti prednosti koje pruža novi, ugrađeni alat za automatsko ispravljanje (AutoCorrect), dobro poznate prečice sa tastature, kao i Office alat za proveru spelinga. Sada je olakšano kretanje kroz aplikacije, jer Visio 10 prikazuje iste Save i Open okvire za dijalog koje koristi Office 10. Dodatno, Visio 10 sada pruža integraciju sa Office clip art kolekcijom, kada se instalira uz Microsoft Office.

NAPOMENA

Ako želite više da naučite o korišćenju Visia zajedno sa drugim Office proizvodima, pogledajte Glavu 8, Korišćenje Visia sa paketom Microsoft Office XP.

Osobine novog Web interfejsa

Visio je uvek dobro služio za izradu grafike za Internet, ali Visio 2002 ima nove, napredne funkcije. Može da potpuno samostalno izradi Web stranice, znači bez ikakvog dodatnog softvera. Sada možete koristiti novu Visiovu opciju da svoje dijagrame pretvorite u Web stranice prostim pritiskom na taster miša. Takođe, Visio je dodat i integrisani XML format za razvoj Visio dijagrama u mnoštvu novih, različitih okruženja.

Postoji još novih načina kojima je Visio povezan sa Internetom. Visio ima opciju za traženje potrebnih oblika (Find Shape). Ona automatski na Webu traži oblike koji ispunjavaju vaše kriterijume. Visiova automatska opcija za ažuriranje samog programa omogućava vam da vaš primerak programa bude najnoviji mogući.

Instaliranje Visia

Visio se lako instalira. Nalazi se na CD ROMu i kompatibilan je sa operativnim sistemima Microsoft Windows 98, Windows 2000, Windows NT i Windows ME.

UPOZORENJE

Instaliranje Visia može zahtevati da ugasisite računar i ponovo dignete sistem. Zato, sačuvajte sve fajlove koje ste otvorili i izađite iz svih programa pre nego što počnete sa instalacijom Visia.

Instaliranje Visia obično uzima oko 20 minuta. Instalacija se sastoji iz dva dela: instalacije Microsoft programa za instaliranje i instalacije Visio sistemskih fajlova.

Da bi instalacija tekla bez problema, sledite jednostavan postupak:

- Izađite iz svih programa koji trenutno rade u Windowsu. Visio mora da ažurira neke sistemske fajlove koje koriste i drugi programi, a to se ne može uspešno postići ako ti programi rade.
- Neka vam se šifra sa CDa nalazi pri ruci. Program za instaliranje tražiće vam ovu šifru pre nego što vam dozvoli da završite instaliranje.
- Treba da imate slobodnih bar 200 MB na vašem hard disku pre nego što otpočnete sa procesom instalacije. Možda vam Visio neće uzeti svih 200 MB, ali će program za instaliranje imati dovoljno prostora na vašem sistemu da uspešno obavi posao.
- Trebalo bi da Visio, sistemske i ostale važne fajlove sačuvate i negde van svog računara. Ako se instalacija ne završi uspešno iz bilo kog razloga, to će vam omogućiti da ponovo osposobite svoj sistem.

- Ako možete, povežite vaš računar na Internet, preko modema ili mreže, pre nego što počnete sa instalacijom Visia. Time ćete olakšati aktiviranje ovog proizvoda kada ga prvi put otvorite.

NAPOMENA

Microsoft preporučuje da imate bar 110 slobodnih MB za instalaciju Visio Standard verzije i najmanje 170 slobodnih MB za instalaciju Visio Professional verzije. Obe verzije zahtevaju da imate CD ROM čitač.

Tokom instalacije, treba da se popuni identifikacioni broj Visio proizvoda (product ID number), koji se nalazi u originalnom pakovanju Visia. Trebalo bi da nalepnicu sa identifikacionim brojem proizvoda postavite na omot CD ROMa zbog kasnijeg lakšeg pronalaženja.

Instaliranje Microsoft sistemskih fajlova za Visio 2002

Visio radi u tesnoj saradnji sa ostalim Microsoft proizvodima, uključujući Microsoft Windows i Microsoft Office. Prvi deo instalacije Microsoft Visia sastoji se od prepoznavanja i uspostavljanja komunikacije sa ostalim Microsoft sistemskim fajlovima.

Da biste otpočeli instaliranje Visia, stavite CD ROM u CD čitač vašeg računara. Trebalo bi da instalacija krene sama, automatski. Ako instalacija ne počne automatski, izaberite Run iz Start menija i onda otkucajte **D:/setup** (pretpostavlja se da je vaš CD čitač u sistemu označen slovom D) i kliknite na OK dugme.

Prvi prozor, koji se javlja tokom instalacije, prikazan je na slici 1.1. Potrebno je da Visio unese, a zatim pokrene sve instalacione fajlove radi ažuriranja vašeg sistema.

Slika 1.1

Pripremanje za Instalaciju

Posle prvog prozora sa slike 1.1 videćete još jedan pripremni prozor, koji vam govori da se trenutno prave svi fajlovi neophodni za instalaciju Visia. Kada pripremni prozori nestanu sa ekrana, videćete prozor prikazan na slici 1.2, koji traži da unesete vaše ime i ime vaše organizacije. Popunite ove informacije što je

moгуće tačnije, pošto se ove informacije ugrađuju u svaki Visio fajl koji napravite. Neko ko bude pregledao vaše Visio fajlove videće baš te informacije. Instalacioni program automatski će popuniti ime registrovanog korisnika datog računara i ime kompanije (ako su ti podaci uneseni pri instalaciji Windowsa).

Slika 1.2

Unošenje informacija o imenu i organizaciji

Kada ste završili sa unošenjem informacija, kliknite na dugme Next. Pojavljuje se sledeći instalacioni prozor, kao na slici 1.3. Ovo je Microsoftov sporazum o licenci prema krajnjem korisniku. To je uobičajen sporazum u kome se navodi da obećavate da ćete ovaj proizvod koristiti samo na računaru za koji ste ga kupili. Kada završite čitanje sporazuma o licenci, potvrdite kućicu pored teksta "I accept the terms in the Licence Agreement", što znači da prihvatate uslove navedene u sporazumu. Onda kliknite na dugme Next.

Slika 1.3

Microsoftov sporazum o licenci krajnjem korisniku

Instaliranje Visio programskih fajlova

Pošto ste prihvatili uslove sporazuma o licenci, počinje instaliranje Visiovih programskih fajlova. Videćete prozor aplikacije za instaliranje Visia (Visio Installation Manager) kao na slici 1.4, koji vam govori da je sve spremno za instaliranje Visia. Da biste nastavili sa instalacijom, kliknite na Install Now.

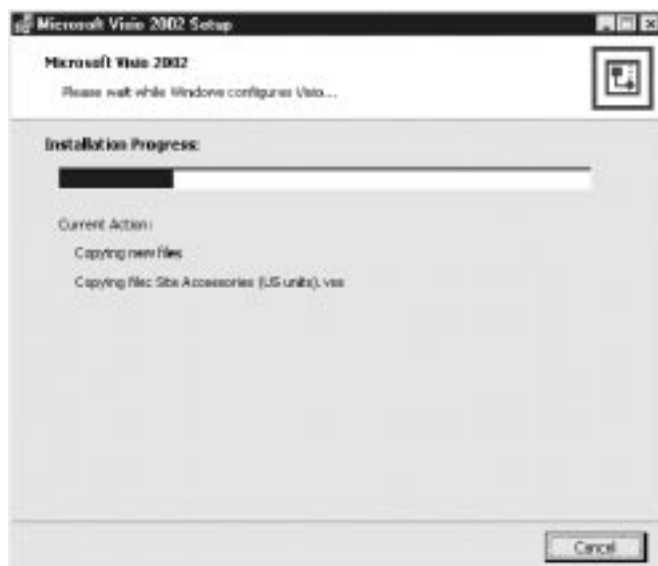

Slika 1.4
Instalacija Visia

NAPOMENA

Vaš sistem će možda zahtevati da Visio ažurira neke sistemske fajlove, pa se može desiti da tokom instalacije na vašem računaru bude više prozora nego u standardnoj proceduri, koja je opisana u ovoj glavi.

Kada ste naredili da Microsoft Visio počne instalaciju, videćete prozor sličan onom na slici 1.5, koji pokazuje indikator progresu u vidu trake. Ova traka označava koliko je instalacija odmakla. Traka pokazuje nekoliko različitih faza instalacije, jednu iza druge.

Slika 1.5

Napredovanje instaliranja Visia

Kada je završena instalacija Visio programskih fajlova, program za instaliranje vas preko prozora, kao na slici 1.6, obaveštava da su programski fajlovi instalirani na vaš hard disk.

Kada ste pogledali prozor koji govori o završetku instalacije, kliknite na OK. Time je zaključena instalacija Visia.

Prilagođavanje instalacije Visia

Ako iz nekog razloga osnovna instalacija Visia ne odgovara vašim potrebama, možete prilagoditi instalaciju.

Ima više razloga zbog kojih vam treba prilagođavanje instalacije Visia:

- ako Visio instalirate na lap topu ili nekom drugom računaru, na kojem je jako ograničen prostor hard diska.
- ako želite da instalirate svaki fajl koji će ikada zatrebati Visiu, izabraćete kompletnu instalaciju.
- ako treba da promenite lokaciju na vašem računaru, na kojoj će biti instalirani fajlovi.

Da prilagodite instalaciju Visia, sledite uobičajenu proceduru, dok ne dođete do prozora na kome piše "Ready to Install", prikazanog na slici 1.4. U ovom slučaju, na prozoru kliknite na Customize.

Slika 1.6

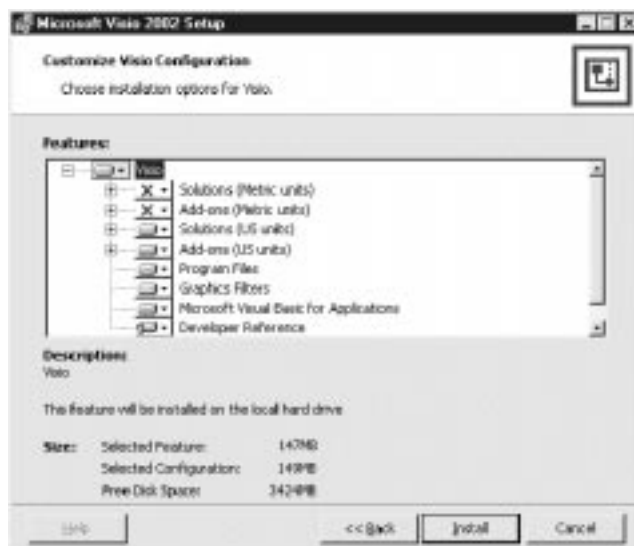
Instalacija je završena

Sledeći prozor koji se vidi je Visio Installation Lokation, prikazan na slici 1.7. Koristite ovaj prozor da promenite lokaciju na kojoj će Visio biti instaliran. Ili ukucajte novu putanju ili kliknite na dugme Browse i, koristeći standardni Browse prozor, nađite odgovarajuću lokaciju.

Slika 1.7

Lokacija za instaliranje Visia

Kada ste izabrali lokaciju za instaliranje Visia, kliknite na Next. Pojavljuje se prozor Customize Visio Instalation, prikazan na slici 1.8.

Slika 1.8*Customize Visio Instalation*

Koristite prozor Customize Visio Instalation da promenite fajlove koji se dodaju vašem sistemu. Kao opšte pravilo, postoje tri osnovna tipa instalacije i načina kako ih možete ostvariti:

- **Tipični** Instalira one delove Visia koji se najčešće koriste. Tu se ubrajaju sistemski fajlovi, ali bez podrške za razvoj i bez nekoliko makroa. Prozor Customize Visio Instalation podrazumeva ovaj tip instalacije.
- **Kompaktni** Instalira samo programske fajlove Visia. Ovaj tip instalacije možete postići tako što ćete izostaviti programske dodatke (Add-ons) i neka gotova rešenja (Solutions).
- **Kompletni/Prilagođeni** Instalira se sve što se nalazi u Visio paketu. Ovaj tip instalacije postizete tako što izaberete sve opcije dostupne u Customize Visio Instalation prozoru.

NAPOMENA

Visio vam sada omogućava skoro bezbroj instalacionih opcija. Korišćenje Customize prozora daje vam mogućnost da Visio instalirate na više načina nego ikada dosada.

SAVET

Najbolje je da sprovedete kompletnu instalaciju Visia, ako već imate dovoljno prostora na disku.

Kada ste završili sa izborom delova Visia koje želite da instalirate, kliknite na Next. Pojavljuje se prozor, kao na slici 1.5, koji prikazuje koliko je odmakao proces instalacije. Na kraju, pojavljuje se prozor, kao na slici 1.6, koji govori da je instalacija uspešno završena.

Aktivacija

Instalacija nije potpuno gotova ako još uvek niste aktivirali Visio. Aktivacija se desi kada prvi put pokrenete Visio. Kada se Visio pokrene po prvi put posle instalacije, pojavljuje se vodič Activate Product Wizard koji vam pomaže da završite proces instalacije. Visio možete aktivirati preko Interneta, ako je vaš računar povezan na World Wide Web, ili telefonom, ako nemate pristup Internetu. Vodič Activate Product Wizard sprovedeće vas kroz proces i daće vam broj telefona ako vam je on potreban za aktivaciju.

UPOZORENJE

Morate aktivirati proizvod da biste dovršili instalaciju. Ako izaberete da ne aktivirate Visio kada ga prvi put pokrenete, gledajte da uskoro to učinite tako što ćete u Help meniju izabrati Activate Product. Visio će se sam prebaciti u režim rada smanjene funkcionalnosti (Reduced Functionality mode) ako se bez aktivacije koristi određen broj puta.

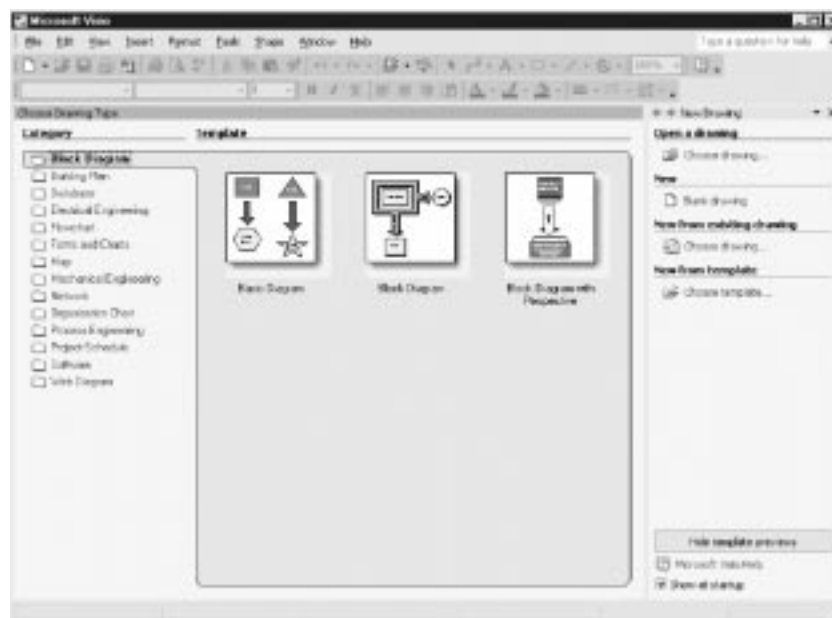
Upoznavanje Visia

Pošto ste instalirali Visio, možete pokrenuti program tako što ćete otići u Start meni i izabrati sa liste Microsoft Visio.

NAPOMENA

Kada prvi put pokrenete proizvod posle instalacije, biće vam zatraženo da aktivirate vaš proizvod.

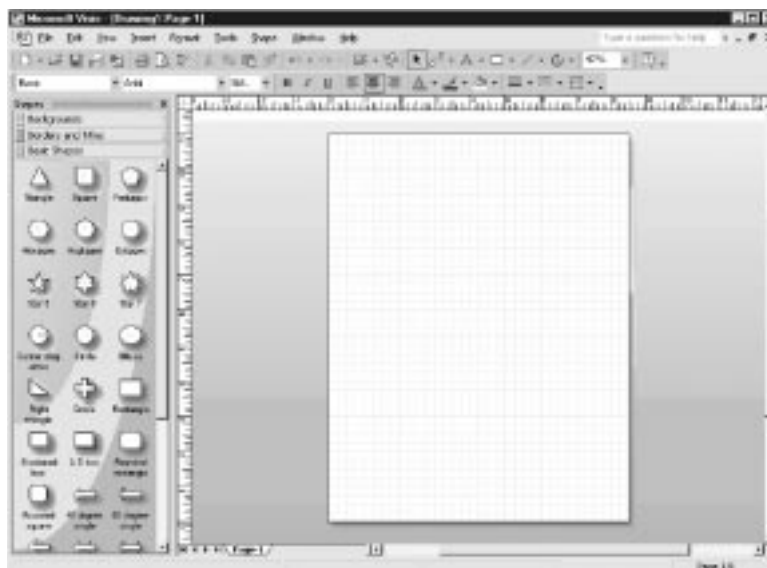
Kada uđete u Visio, videćete prozor Choose Drawing Type (Izaberite tip crteža), kao na slici 1.9.

Slika 1.9

Prozor Choose Drawing Type

Na levoj strani prozora Choose Drawing Type, nalaze se kategorije za svaki tip Visio crteža. U sredini prozora nalaze se tipovi crteža one kategorije koju ste izabrali sa liste na levoj strani. Na desnoj strani su još četiri načina da otpočnete crtanje, uključujući otvaranje već postojećeg crteža, ili izradu novog crteža na osnovu postojećeg.

Kasnije ćemo objasniti šta svaki navedeni tip crteža ponaosob radi; zasada, prosto izaberite Block Diagram iz liste na levoj strani, a zatim Basic Diagram iz prozora Drawing Types. Kada ste izabrali Basic Diagram, pojavljuje se glavni prozor Visia, kao na slici 1.10.

Slika 1.10
Glavni prozor Visia

Razgledajte malo izgled glavnog prozora. Uočite stranicu za crtanje u sredini prozora. To je mesto gde pravite Visio dijagram. Tri najvažnija dela glavnog prozora Visia su:

- stranica za crtanje
- meniji i linije alata
- stencils

Glava 2, Napravite svoj prvi dijagram, detaljnije objašnjava stencils. Za sada, obratimo pažnju na druga dva dela - stranicu za crtanje i menije i kutiju sa alatima.

Vi pravite crtež na stranici za crtanje koja se nalazi u prozoru za crtanje. Plava pozadina, koja se naziva *pasteboard* (radna površina za umetanje) okružuje stranicu za crtanje. Stranica za crtanje može biti išpartana, kao kod običnih svezaka. Na stranici za crtanje treba postavljati i sređivati oblike tokom izrade dijagrama.

Stranica za crtanje, u stvari, definiše površinu koja će se pojaviti na papiru kada odštampate vaš dijagram. Stranicu za crtanje možete zamisliti kao parče papira na kome radite. Plava površina oko stranice za crtanje predstavlja vaš radni sto. Ako se bilo koji deo vašeg dijagrama nalazi na plavoj površini, on neće biti odštampan sa ostatkom dijagrama na papiru.

Naslovna linija (title bar) sa nazivom stranice za crtanje nalazi se na vrhu prozora za crtanje i navodi ime i broj stranice. Ako maksimalno povećate prozor za crtanje, ime i broj stranice biće prikazani na zaglavlju glavnog Visio prozora, kao na slici 1.10.

SAVET

Plava radna površina može biti veoma korisna kada postoje stvari koje želite da sačuvate uz dijagram, ali ne želite da se vide na odštampanom primerku. To mogu biti poruke ili objašnjenja uz dijagram, kao i dodatni delovi dijagrama.

Meniji u glavnom prozoru Visia dozvoljavaju vam pristup svim komandama koje su vam potrebne za izradu Visio dijagrama. Kutije sa alatima sadrže dugmad i alate koje možete koristiti kao prečice, umesto da koristite komande iz menija.

Tabela 1.1 nabraja razne menije iz glavnog prozora i opisuje komande koje one obuhvataju.

Tabela 1.1: Meniji u glavnom prozoru Visia 2002

Meni	Opis
File	Stvara, otvara, snima, briše i štampa dijagrame i otvara kolekcije oblika.
Edit (obrada)	Iseca, kopira i umeće informacije. Takođe, dozvoljava promenu redosleda i brisanje stranica. Pronalazi i zamenjuje tekst tokom obrade dijagrama.
View	Uveličava i umanjuje. Uključuje i isključuje kutije sa alatima, špartanje mreže, lenjire i vodice. Menja svojstva slojeva.
Insert	Ubacuje stranice, grafiku, Office dokumente, hiperlinkove i druge objekte.
Format	Formatira tekst i oblike, ali i štiti dokumente.
Tools	Proverava spelling, menja redosled slaganja objekata. Kontrolise snap, glue i grid attribute dijagrama.
Shape	Kontrolise veličinu, položaj, redosled i grupisanje objekata.
Window	Dozvoljava kretanje između otvorenih prozora.
Help	Omogućava pristup uvek dostupnim osnovnim izvorima, kao i onim sa Weba.

U sledećim poglavljima objašnjavamo kako se koriste ovi meniji i komande.

NAPOMENA

Neki tipovi crteža dodaju u listu tabele 1-1 one menije koji su od značaja za rad sa njima.

Visio ima dve glavne kutije sa alatima: *standard* kutiju i kutiju za formatiranje (*formatting*). Svaka od njih ima svoj skup dugmadi. Visio kutija sa alatima liči na odgovarajuće kutije sa alatima koje možete naći u mnogim Microsoft Office proizvodima. Ipak, neku dugmad možda nećete prepoznati. Tabela 1.2 opisuje dugmad na Visiovoj standardnoj kutiji sa alatima.

Tabela 1.2: Dugmad standardne kutije sa alatima u Visiu

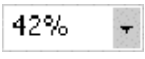

Dugme	Ime	Opis
	New Drawing	Ako jednom kliknete na njega, otvara nov, prazan crtež. Kroz padajuću listu, možete izabrati tip crteža koji vam odgovara.
	Open	Prikazuje prozor Open, koji vam omogućava da otvorite bilo koji Visio dijagram koji je sačuvan.
	Save	Snima, čuva tekući dijagram.
	E-mail	Otvora vaš podrazumevani E-mail program, sa praznom porukom, kojoj je kao prilog dodat tekući crtež.
	Search	Otvora Search prozor, koji vam omogućava da potražite bilo koji tekst u crtežu ili da čak potražite neki fajl.
	Print	štampa tekući dijagram.
	Print Preview	Pokreće režim pregledanja crteža. Crtež se prikazuje onako kako bi bio odštampan.
	Spelling	Otpočinje proveru spelinga za tekući dijagram.
	Cut	Premešta izabrani objekat na Clipboard (pomoćnu površinu)
	Copy	Kopira izabrani objekat na pomoćnu površinu
	Paste	Kopira sadržaj pomoćne površine na stranicu za crtanje.
	Format Painter	Dozvoljava vam da koristite alat painter za formatiranje i kopiranje objekata.
	Undo	Ako jednom kliknete na ovo dugme, poništava poslednju akciju. Možete iskoristiti padajuću listu da poništite više akcija unazad.
	Redo	Ovaj alat radi ako ste već prethodno koristili Undo. Omogućava vam da ponovo uradite akciju koji ste prethodno poništili sa Undo.
	Open stencil	Ako jednom kliknete, prikazuje prozor Open stencil. Možete izabrati stencil iz padajuće liste.

Tabela 1.2: Dugmad standardne kutije sa alatima u Visiu

Dugme	Ime	Opis
	Find Shape	Otvora prozor u kojem vam omogućava da pronađete bilo koji oblik iz bilo kog stencila koji se nalazi na vašem računaru.
	Pointer tool	Omogućava vam da izaberete i pomerate oblike na stranici za crtanje
	Connector tool	Prva tri alata u ovoj padajućoj listi bave se funkcijama oblika. Connector alat pravi linije koje povezuju oblike.
	Text tool	Jedan od dva alata koji određuju način na koji se tekst ubacuje na stranicu i kako tekst izgleda. Ovaj alat dodaje tekst na stranicu.
	Rectangle alat	Jedan od dva alata koji vam dozvoljavaju da stvarate oblike. Ovaj alat vam omogućava da stvarate četvorougaoe slobodnog oblika.
	Line tool	Prvi od četiri alata koji se bave ubacivanjem linija u stranicama za crtanje. Ovaj alat dozvoljava vam da stvarate prave linije.
	Rotation tool	Jedan od dva alata koji određuju kako će se oblici pojavljivati na stranici. Ovaj alat određuje orijentaciju oblika.
	Zoom	Omogućava vam da promenite stepen uvećanja (približavanja) vašeg crteža.
	Help	Pokreće program za pomoć u Visio 2002.

Druga glavna kutija sa alatima, koja se bavi formatiranjem, jedinstvena je za Visio. Zbog toga što je Visio je program za crtanje, on sadrži brojne grafičke funkcije sa odgovarajućim alatima. Kutija alata za formatiranje sadrži mnoge od ovih funkcija, kao što je menjanje boja objekata, menjanje karakteristika fontova, formatiranja linija. Tabela 1.3 opisuje sve alate iz kutije alata za formatiranje.

Naučićete više o alatima iz tabele 1.2 i 1.3 dalje čitajući knjigu.

Tabela 1.3: Dugmad u kutiji alata za formatiranje u Visiu 2002

Dugme	Ime	Opis
	All Styles	Navodi sve stilove oblika koji se nalaze u tekućem crtežu.
	Font	Navodi sve fontove koji su instalirani na vašem računaru.
	Font Size	Omogućava vam da menjate veličinu fonta u tekstu.
	Bold	Podobljava označena slova.
	Italics	Slova u označenom tekstu pretvara u kosa, nagnuta ulevo.
	Underline	Podvlači označeni tekst.
	Align Left	Označeni blok teksta ravna po levoj strani.
	Align Center	Centrira označeni blok teksta.
	Align Right	Označeni blok teksta ravna po desnoj strani.
	Font Color	Kliknite na ovo dugme da boju označenog teksta promenite u onu koja je prikazana na dugmetu. Koristite padajuću listu da promenite u bilo koju boju sa liste.
	Line Color	Kliknite da promenite boju kontura označenog objekta u boju koja je prikazana na dugmetu. Koristite padajuću listu da promenite u bilo koju boju sa liste.
	Fill Color	Kliknite da promenite boju unutrašnjosti označenog oblika u boju koja je prikazana na dugmetu. Koristite padajuću listu da promenite u bilo koju boju sa liste.
	Line Weight	Kliknite da promenite debljinu označene linije, koristeći poslednju korišćenu vrednost podrazumevana je 1). Koristite padajuću listu da promenite debljinu označene linije u bilo koju debljinu sa liste.

Tabela 1.3: Dugmad u kutiji alata za formatiranje u Visiu 2002

Dugme	Ime	Opis
	Line Pattern	Kliknite ovde da promenite izgled označene linije na osnovu poslednjeg korišćenog uzorka (podrazumevan je uzorak pune linije). Koristite padajuću listu da izaberete bilo koji od uzoraka (isprekidana, tačkasta, crta-tačka-crta...)
	Line Ends	Kliknite ovde da promenite izgled završetka označene linije na osnovu poslednjeg korišćenog uzorka (podrazumevan je prazan). Koristite padajuću listu da izaberete bilo koji od ponuđenih završetaka.

Razumevanje dijagrama

Pre nego što napravite Visio dijagrame, treba da shvatite i usvojite neke osnovne postavke. Te postavke su temelj koji ćete stalno koristiti u izradi vaših dijagrama.

Visio dijagrami napravljeni su od oblika. Ti oblici mogu biti bilo šta - krugovi, kvadrati, strelice, mape, klip art i tako dalje. Oblike birate iz kolekcije *oblika*, koje su organizovane i po temi i po tipu oblika. Da biste izabrali kolekciju oblika, trebalo bi da znate koje ćete tipove oblika koristiti (imajte u vidu da se neki oblici pojavljuju u više kolekcija). Postoji više od 1000 oblika u Visio Standardu, a Visio Professional ima nekoliko stotina oblika više.

Šabloni sadrže i pravila koja služe da se uspostavi veza među oblicima. Oni, takođe, kontrolišu orijentaciju stranice za crtanje, određuju koje kolekcije oblika se automatski otvaraju kada stvarate novi dijagram. Ima tuce šablona u Visio Standardu, a u Visio Professionalu ih ima nekoliko puta više. Šabloni su objašnjeni detaljno u Glavi 4. Zasada, možete ih posmatrati kao pomoćno sredstvo koje vas vodi kroz izradu dijagrama.

Planiranje vašeg dijagrama

Kada stvarate novi crtež, morate izabrati *tip crteža*. Tip crteža dalje određuje stencil i šablon koji se otvaraju uz novi crtež. Zbog toga, da biste izabrali odgovarajući tip crteža, morate imati predstavu o tome kako će vaš crtež izgledati. Ovo znači da morate planirati svoj dijagram. Pažljivo planiranje parametara dijagrama uštedeće vam trud i vreme kasnije.

Sledeća pitanja pomoći će vam da prepoznate neka neophodna razmatranja, pre početka crtanja u Visiu:

- Šta je na crtežu?
- Čemu crtež treba da posluži?
- Koliko će, otprilike, biti različitih tipova oblika na vašem dijagramu?
- Kako će, otprilike, oblici biti povezani?
- Kako će ovaj dijagram biti pregledan (da li će biti odštampan na papiru, pregledan na monitoru, ugrađen u neki drugi Windows program)?
- Koja rezolucija i veličina će biti korišćene za pregledanje dijagrama?
- Koliko često će dijagram biti ažuriran? Dnevno? Nedeljno? Mesečno? Nikad?
- Ko će čitati dijagram? Da li će dijagram biti za internu upotrebu unutar radnih grupa ili će napuštati vaše odeljenje?
- Kako ćete nazvati dijagram?
- Da li će dijagram biti deo poveće prezentacije? Kako ćete uskladiti stil dijagrama sa stilom ostatka prezentacije?
- Da li postoji grafički stil ili izgled kojem ćete biti dosledni, na primer kolekcija boja, ili element dizajna koji već posedujete i želite da ga koristite?
- Gde će dijagram biti sačuvan? Ko će sve imati pristup da vidi ili menja dijagram?
- Da li će dijagram biti predstavljen na Web stranici?
- Da li će dijagram zauzimati više od jedne stranice?
- Koliko će se, otprilike, elemenata pojavljivati na dijagramu?
- Da li će dijagram sadržati uvezene slike ili hiperlink oznake?
- Koje će fontove, formate i boje dijagram sadržati?

Možda je najvažnije pitanje: Šta dijagram treba da saopšti posmatraču? Nikada ne treba da započinjete dijagram a da niste raščistili s tim. Visio je sjajan alat za grafičko prezentovanje ideja vašim čitaocima, ali da biste iz njega izvukli maksimum treba da planirate pre nego što krenete u izradu novog dijagrama.

Sačuvajte listu svih Visio dijagrama koje ste napravili, kao i njihov sadržaj, jer je dijagram ponovo upotrebljiv. Oblici se mogu lako preurediti - možete ponovo koristiti delove ili cele dijagrame a ne da krećete od početka. Spisak starih dijagrama pomoći će vam da iskoristite vaš raniji trud pri izradi novih dijagrama.

Čuvanje Visio crteža

Pošto ste napravili Visio crtež, treba da ga sačuvate. Da biste sačuvali crtež, izaberite Save u File meniju. Pojavljuje se Save As okvir za dijalog, kao što je prikazano na slici 1.11. Umesto ponuđenog imena "Drawing1", unesite ime fajla za vaš crtež (na primer, neka bude "Predlog"). Koristite padajuću listu Save In za kretanje kroz direktorijume ka mestu gde želite da sačuvate fajl. Visio podrazumeva da fajlove snima u direktorijumu My Documents.

Slika 1.11*Save As prozor*

Ako želite da promenite podrazumevana podešavanja u vezi sa lokacijom čuvanja, izaberite Options u Tools meniju. Kliknite na pregradak File paths i promenite polje Drawings u ime direktorijuma gde želite da se smeštaju vaši crteži.

U donjem desnom uglu Save As okvira za dijalog, uz Save dugme, postoji padajuća lista. Ona sadrži dve opcije: Workspace i Read Only. Workspace (radni prostor) omogućava vam da sačuvate celo radno okruženje; podrazumeva se da je ova opcija uključena. Ako isključite Workspace opciju, Visio neće sačuvati otvorene kolekcije oblika zajedno sa stranicom za crtanje. Kada ponovo otvorite fajl, moraćete ponovo sami da nađete i otvorite stencils koje ste koristili. Korisno je da ovu opciju držite uključenu, osim ako iz nekog razloga ne želite da se stencils otvaraju automatski, zajedno sa fajlom.

Read Only opcija omogućava vam da fajl sačuvate kao fajl zaštićen od upisa i menjanja. Podrazumeva se da je ova opcija isključena. Ako uključite ovu opciju, posle snimanja ovog fajla više nećete moći da ga menjate.

Pošto ste dali ime svom fajlu i podesili opcije za čuvanje prema potrebi, treba da izaberete tip fajla. U Visiu, svoj fajl možete snimiti u bilo kom od dole navedenih formata:

Format	Ekstenzija fajla
Visio crtež	.vsd
Visio stencil	.vss
Visio šablon (template)	.vst
XML crtež	.vdx
XML stencil	.vss
XML šablon (template)	.vtx
Visio 5 crtež	.vsd
Visio 5 stencil	.vss
Visio 5 šablon (template)	.vst
AutoCAD crtež	.dwg
AutoCAD Interchange	.dxf
Web stranica	.htm, .html
Adobe Illustrator fajl	.ai
Microstation crtež	.dgn
Computer Graphics Metafile	.cgm
Compressed Enhanced Metafile	.emz
Enkapsulirani PostScript fajl	.eps
Graphics Interchange Format	.gif
Fajl format IGES crteža	.igs
JPEG format	.jpg
Macintosh PICT format	.pct
Portable Network Graphics Format	.png
PostScript fajl	.ps
Tag Image File format	.tif
Windows bitmap	.bmp, .dib
Windows metafajl	.wmf
Zsoft PC Paintbrush bitmap	.pcx

Pošto ste izabrali format fajla iz "Save as type" padajuće liste, kliknite na Save.

NAPOMENA

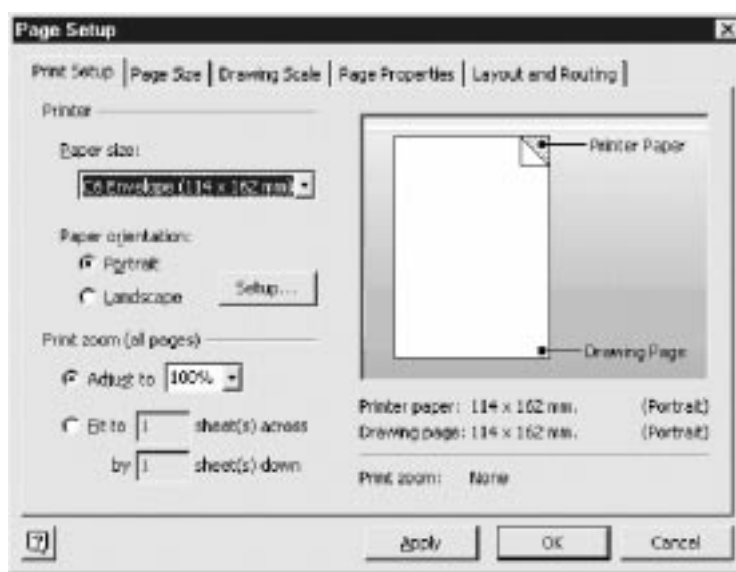
Ako treba da promenite ime fajla koji je već sačuvan, izaberite Save As iz File menija.

Štampanje Visio crteža

Zbog toga što je Visio sposoban da napravi mnogo različitih tipova dijagrama, postoje i brojna podešavanja štampača. Visio podrazumeva da, kada štamplete dijagram, koristi podešavanja štampača koja važe za podrazumevani štampač (default printer) koji je priključen na vaš računar. Ova podešavanja štampača određuju kolika će u Visiu biti veličina stranice za crtanje. Drugim rečima, veličina stranice za štampanje i podešavanja štampača u međusobnoj su vezi, tako da veličina stranice za crtanje odgovara veličini i obliku papira na kojem ćete štampati. Ipak, ova podešavanja možete izmeniti da biste promenili veličinu i orijentaciju stranice za crtanje. Da biste ovo postigli, koristite Page Setup okvir za dijalog.

Korišćenje okvira za dijalog Page Setup

Okviru za dijalog Page Setup pristupate sledećim izborom File→Page Setup. Okvir za dijalog Page Setup pojavljuje se obično sa prikazanim Print Setup pregratkom (pogledajte sliku 1.12). Pregradak Print Setup pokazuje veličinu papira u štampaču i orijentaciju, zajedno sa veličinom i orijentacijom stranice za crtanje. Slika na desnoj strani okvira za dijalog prikazuje međusobnu orijentaciju obe stranice i papira, pomažući vam da osigurate da se vaš dijagram odštampa onako kako želite.

Slika 1.12
Print Setup prozor

Ako promenite orijentaciju papira za štampanje, automatski menjate i orijentaciju stranice za crtanje. Ipak, postoje opcije u drugim pregradcima Page Setup okvira za dijalog koji mogu da utiču na veličinu papira i orijentaciju. Da biste osigurali da se vaš crtež ispravno odštampa, proverite da li su orijentacija papira i stranice za crtanje iste.

Rešavanje problema sa štampanjem

Ponekad se Visio dijagrami ne odštampaju onako kako biste vi želeli, jer podešavanja stranice nisu ispravna. Zato što su stranica za crtanje i podešavanja papira za štampanje toliko međusobno zavisni, vrlo je bitno da se uverite da su oboje ispravno podešeni pre nego što krenete sa štampanjem.

Da biste rešili problem u vezi sa štampanjem, pregledajte svoj dijagram pomoću Print Preview funkcije. Ona prikazuje sve prelome stranica i margine sivom bojom, na vrhu vašeg dijagrama, pružajući vam priliku da vidite kako se vaš dijagram prelama na stranice.

Najčešći problem javlja se kada se veliki crtež štampa na nekoliko stranica. Da biste ovo izbegli, osigurajte da stanica za crtanje i papir štampača imaju istu orijentaciju. Ako se dijagram i dalje štampa na više stranica (ova pojava zove se tiling), probajte da umanjite Print Zoom u pregratku Page Size, Page Setup okvira za dijalog. Podrazumevano je podešavanje da stranica za crtanje i stranica za štampanje imaju odnos 1:1. Ako je vaš crtež veliki, možda njegova veličina ne dozvoljava da bude odštampan na jednoj stranici. Redukovanjem Print Zoom parametra možete smestiti veliki crtež na jednu stranicu.

Umanjenje možete izvesti na još jedan način, podešavajući razmer crteža. Arhitektonski crteži i drugi crteži u velikom razmeru koriste standardne razmere, pa se zato štampaju na jednoj strani. Mnogi od arhitektonskih i inženjerskih šablona imaju već podešen razmer, ali ga vi možete sami podesiti u svakom crtežu.

Da biste podesili razmer crteža, otvorite Page Setup okvir za dijalog iz File menija. U pregratku Drawing Scale (razmer crteža), možete izabrati 1:1 razmer, bilo koji od standardnih inženjerskih razmera, ili definisati sopstveni razmer. Sve opcije razmera redukuju veličinu oblika na stranici za crtanje da bi što bolje stali na odštampanoj stranici.

Ako ste zadržali iste orijentacije stranice za crtanje i stranice za štampanje, trebalo bi da možete da, koristeći razmer, odšampate vaš crtež na jednoj stranici i sprečite "tiling"

Ako ste koristili ranije verzije Visia, možda ćete primetiti da je sada štampanje u Visiu mnogo lakše. Za najjednostavnija podešavanja za štampanje osigurajte da stanica za crtanje i stranica za štampanje imaju istu orijentaciju u podrazumevanom podešavanju, a da ne menjate podešavanja u Page Size pregratku Page Setup okvira za dijalog.

Zaključak

U ovoj glavi videli ste kako da instalirate i pokrenete Visio i upoznali ste se sa menijima i kutijama za alate. Takođe, upoznati ste sa novim osobinama u Visiu 2002. Naučili ste i osnove izrade Visio crteža, uključujući i njihovo otpočinjanje, čuvanje i štampanje.

U sledećem poglavlju naučićete kako da napravite jednostavan crtež.

blanko